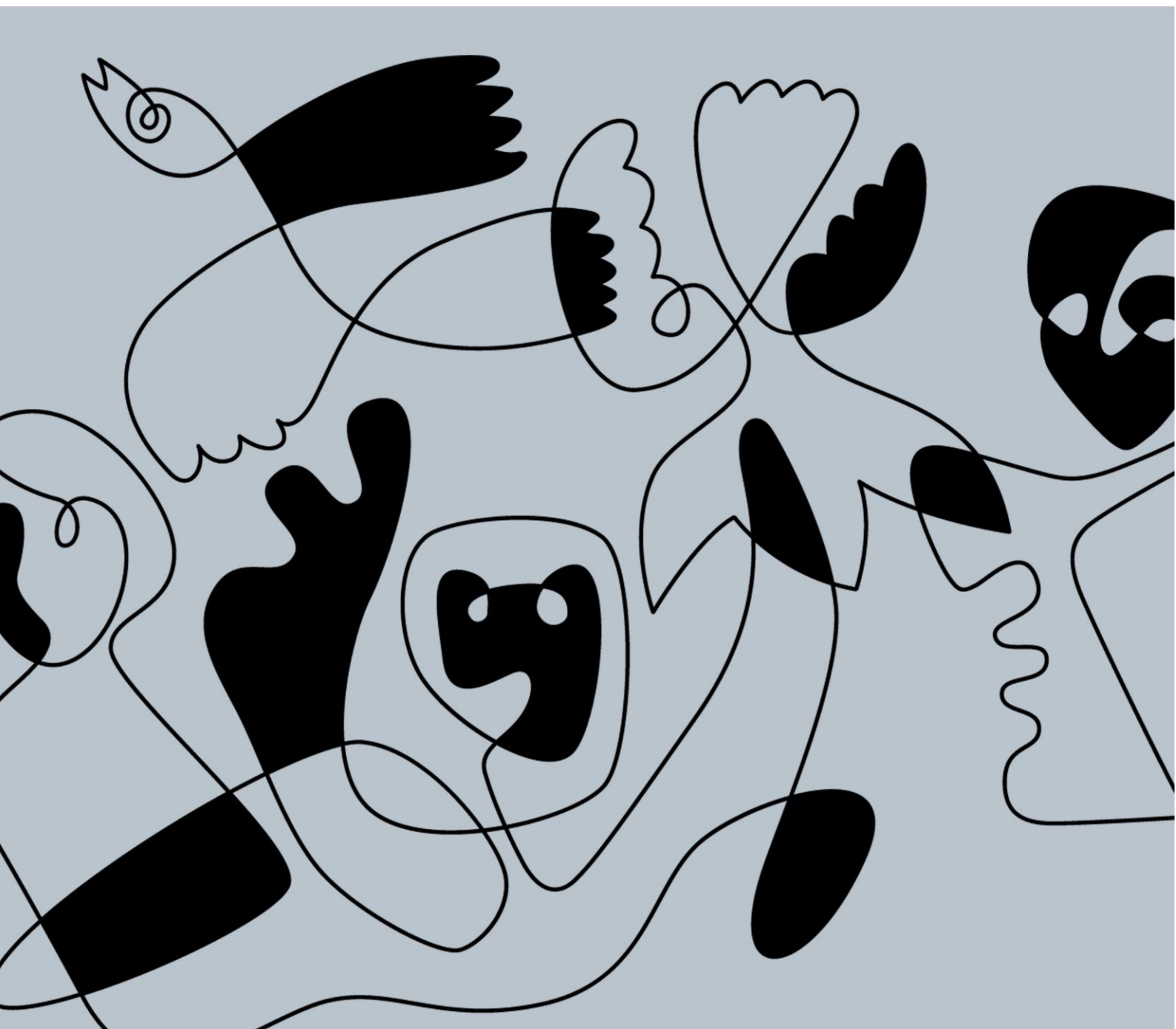

Tilsyn med Rana kommune

– Rana ungdomsskole

Tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og spesialundervisning

Sammendrag

Tema og formål

Fylkesmannen gjennomfører i perioden 2018 – 2022 felles nasjonalt tilsyn med ulike tema. I dette tilsynet ser vi på hvordan kommunen med skolene Rana ungdomsskole og Gruben barneskole, samt PP-tjenesten følger opp spesialundervisningen som beskrevet i opplæringsloven kapittel 5. Det blir derfor utarbeidet tre rapporter i forbindelse med våre tilsyn.

2

Tilsynet *Spesialundervisning* etter opplæringsloven er delt inn i tre undertema: *utarbeide sakkyndige vurderinger, fatte vedtak om spesialundervisning, samt planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen*. I tillegg ser vi på undertema *Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning, samt skoleeiers forsvarlige system*.

Det overordnede målet for tilsynet er å bidra til at kommunen følger regelverket i praksis. Det skal fremme kunnskap om regelverket i kommuner og skoler, og bidra til å øke kommunens evne til å tolke og etterleve regelverket. I tillegg skal det bidra til å avdekke om elever i grunnopplæringen får den hjelp de har krav på i tråd med opplæringsloven.

Regelverksbrudd

Under tilsynet avdekket Fylkesmannen forhold som tilsier at praksis må endres. Vi viser til konklusjonene underveis i rapporten og vårt varsel om pålegg i kapittel 5.

Status på rapporten og veien videre

I denne tilsynsrapporten får kommunen en rimelig frist til å rette de brudd på regelverket som er avdekket under tilsynet. Dersom bruddene på regelverket ikke rettes innen fristen vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting i enkeltvedtak.

Frist for retting er **21. juni 2019**.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Innledning	4
Kort om skolen	4
Om gjennomføringen av tilsynet	4
Om tilsynsrapporten	5
2. Undervisvurdering som grunnlag for tilpassa opplæring og spesialundervisning	5
2.1 Rettslige krav	5
2.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner	6
3. Spesialundervisning – undersøke og fatte vedtak om spesialundervisning	8
3.1 Rettslige krav	8
3.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner	9
4. Spesialundervisning – planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen	14
4.1 Rettslige krav	14
4.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner	15
5. Frist for retting av regelverksbrudd	19
Vedlegg: Liste over dokumentasjon	22

Innledning

Vi fører tilsyn med offentlige skoler, jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kapittel 10 A.

I tilsyn kontrollerer vi om skolene oppfyller opplæringsloven med forskrifter.

Dersom Rana kommune/Rana ungdomsskole ikke følger regelverket, kan vi pålegge retting etter at kommunen har fått en frist for å rette.

4

Det er kommunen som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Vi gir derfor eventuelle pålegg i tilsynet til kommunen som har ansvaret for at skolen retter opp brudd på regelverket.

Våre tilsyn er offentlig myndighetsutøvelse, noe som innebærer at vi skal gjennomføre tilsynet i samsvar med reglene i forvaltningsretten og offentlighetsloven.

Kort om skolen

Rana ungdomsskole ble etablert ved skolestart høsten 2018. Inneværende år er det de to tidligere skolene, Gruben ungdomsskole og Mo ungdomsskole, som er sammenslått og lokalisert i byggene til tidligere Mo ungdomsskole. Skolen har nå ca. 500 elever og rundt 80 ansatte. Til neste år vil elevtallet øke ytterligere med ca. 350 elever.

Om gjennomføringen av tilsynet

Vi åpnet tilsyn med Rana i brev av 17. januar 2019. Dere ble bedt å levere dokumentasjon til oss. Vi har fått dokumentasjonen for å gjennomføre tilsynet.

Spesialundervisning og undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning er temaet for tilsynet. Vi har kontrollert følgende undertemaer:

1. **Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen** - undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning, jf. opplæringsloven §§ 1-3, 5-1 og 5-4, samt forskrift til opplæringsloven § 3-11 fjerde ledd
2. **Spesialundervisning** – undersøke og fatte vedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3 og 5-4, forvaltningsloven §§ 2, 11a, 17, 23, 25 og 27 samt barnekonvensjonen artikkel 3 og 12
3. **Spesialundervisning** – planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3, 5-5 og 10-11, samt barnekonvensjonens artikkel 12

Formålet med tilsynet er å kontrollere om Rana kommune/Rana ungdomsskole følger regelverket i opplæringsloven med forskrifter.

Vi har ikke sett på hvordan dere oppfyller andre krav i regelverket.

Vi sendte foreløpig tilsynsrapport til dere 25. mars 2019. I den presenterte vi våre foreløpige vurderinger og konklusjoner. Dere har kommentert innholdet i den foreløpige rapporten innen fristen 10. april. Vi har behandlet eventuelle kommentarer fra dere under hvert av de aktuelle temaene.

Om tilsynsrapporten

Våre vurderinger i denne rapporten baserer seg i hovedsak på opplysninger som kommer frem i:

- dokumentasjonen dere har sendt inn (se oversikt i vedlegg)
- informasjonen fra våre egne systemer og offentlige registre
- intervjuene med skoleledelse og lærere, samt samtaler med utvalgte elever og foresatte
- Kommunens uttalelse til foreløpig rapport

Tilsynsrapporten inneholder informasjon om hvilke pålegg som er aktuelle å vedta etter at rettefristen etter kommuneloven § 60 d er utløpt.

Tilsynsrapportene er et offentlig dokument. Vi publiserer våre tilsynsrapporter på vår hjemmeside.

2. Underveisvurdering som grunnlag for tilpassa opplæring og spesialundervisning

2.1 Rettslige krav

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av underveisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og

innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf.

opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

6

2.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

Rana ungdomsskole har fokus på underveisvurdering. Dette er tatt opp i oppstarten av skoleåret, og ved enkelte anledninger etter det. Skolen har en skriftlig rutine for elever med ikke forventet faglig utvikling, eller 'faglig uro'. TPO-leder er kjent og brukes av personalet i tilfeller der lærere er i tvil om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen. TPO-leder har et tett samarbeid med skoleledelsen gjennom jevnlig møter med inspektør. Skolen gjennomfører *Kartleggeren*, i tillegg til nasjonale prøver.

Tilsynet viser at lærerne er bevisst på at de skal vurdere elevenes utbytte av opplæringen. Underveisvurdering er tema på skolen, men vi finner at det er noe ulikt hvordan personalet har arbeidet med dette tidligere. Skolens skriftlige rutiner fremstår allikevel som innarbeidet i personalet. Noen bruker begrepet 'faglig uro', andre bruker 'Trappa', når de henviser til skolens rutiner. I disse går det klart fram at lærere skal diskutere elever de er bekymret for og sette inn tiltak. Skolens TPO-team er kjent og brukes aktivt av lærere. Skolens rutiner er tilgjengelig for personalet i skolens læringsplattform.

Skolen benytter *Kartleggeren* som kartleggingsverktøy, i tillegg til nasjonale prøver. Elevene gjennomfører *Kartleggeren* i begynnelsen av skoleåret, og resultatene fra denne følges opp. Kommunen har utarbeidet et årshjul for kartlegging. Dette årshjulet finner vi ikke er i aktivt bruk ved skolen.

Fylkesmannen vurderer at skolens rutiner er kjent og at lærernes bruk av *Kartleggeren*, sannsynliggjør at de systematisk og løpende vurderer om elevene har utbytte av opplæringen.

Rutiner for TPO-team og skolens egen rutine for elever man er bekymret for legger klart opp til at man skal vurdere arbeidsmåter og læringsmiljø. Intervjuene viser at også vurderingspraksis blir vurdert. Det går fram at lærerne diskuterer elever de er bekymret for med andre lærere, og eventuelt med TPO-leder. Det er vanlig at lærer prøver ut ulike former for organisering og arbeidsmåter, for å se om det hjelper eleven. Det blir også gjennomført samtaler med elev og foresatte.

Tilsynet viser at skolens rutiner er kjent og innarbeidet i personalet. Det er en innarbeidet framgangsmåte at det for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen blir vurdert arbeidsmåter og organisering. Det kan settes inn tiltak av kort eller lang varighet. Organisering i mindre grupper er et typisk tiltak. Skolens rutiner legger opp til at lærer må undersøke om det er forhold rundt eleven sitt læringsmiljø som må utredes. Våre funn viser at dette blir gjort og er en innarbeidet framgangsmåte for skolen.

Intervjuene viser også at vurderingspraksis blir vurdert, selv om ikke dette er nevnt som egne punkt i skolens rutiner eller TPO-rutinene. Gjennom samtaler med elever og foresatte, samt skolens egen dokumentasjon, finner vi det sannsynliggjort at det blir satt inn tiltak når vurderingen tilsier det.

Fylkesmannen vurderer derfor at skolen har en innarbeidet framgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har et tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Framgangsmåten sikrer også at det blir satt inn tiltak ved behov.

Både skolens egne rutiner og TPO-rutinene beskriver saksgangen fra lærerne blir bekymret for en elevs læringsutbytte og fram til tilmelding til PPT. Lærerne kontakter TPO-teamet ved bekymring. Her er skolens ledelse representert, og PP-tjenesten deltar jevnlig. Mal for årsrapport for IOP inneholder også en vurdering av videre behov for spesialundervisning.

Personalets kjennskap til rutinene, og beskrivelse av bruken av TP-team, viser at det er bevissthet rundt å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning. Tilsynet viser at dette blir gjort jevnlig og blir fulgt opp av den enkelte lærer, av lærerteam og av TPO-team. Faste meldingsrutiner til TPO-teamet gir en sikring av at elever som har behov for spesialundervisning blir vurdert og meldt skoleledelsen. Rektor er orientert gjennom jevnlige møter i ledelsen. For elever som allerede har spesialundervisning, blir det gjort en vurdering av videre behov i årsevaluering av IOP.

Fylkesmannen vurderer at skolen har en innarbeidet framgangsmåte for å vurdere elevenes behov for spesialundervisning, og at dette behovet meldes til rektor.

3. Spesialundervisning – undersøke og fatte vedtak om spesialundervisning

3.1 Rettslige krav

Plikten til å fatte enkeltvedtak om spesialundervisning

Elever over 15 år og foreldre til elever under 18 år, skal samtykke til vedtak om spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-4 andre ledd. Dersom Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) har gjort en sakkyndig vurdering og eleven eller foreldrene har samtykket til spesialundervisning, skal skolen fatte et skriftlig enkeltvedtak, jf. opplæringsloven § 5-1 første ledd, jf. forvaltningsloven §§ 2 og 23. Kravet om å fatte vedtak gjelder uavhengig av hva som er konklusjonen i den sakkyndige vurderingen.

Skolen skal fatte vedtaket så snart som mulig etter at det foreligger en sakkyndig vurdering, jf. forvaltningsloven § 11a.

Saken skal være tilstrekkelig opplyst

Elever og foreldre skal få mulighet til å uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen, før skolen fatter enkeltvedtak, jf. opplæringsloven § 5-4 andre og tredje ledd og barnekonvensjonen artikkel 12.

Dersom utredningen eller anbefalingen i den sakkyndige vurderingen er mangelfull, eller det mangler andre opplysninger i saken, skal skolen be PPT eller andre om supplerende opplysninger, jf. forvaltningsloven § 17.

Enkeltvedtaket skal inneholde opplysninger om spesialundervisningen

Kravene til innhold i et enkeltvedtak følger av opplæringsloven § 5-3 andre ledd, jf. forvaltningsloven §§ 2, 23 og 25.

Enkeltvedtaket skal opplyse om følgende:

- hvor mange timer spesialundervisning elevene skal ha
- hvilke fag og områder spesialundervisningen skal dekke
- om det skal være avvik fra læreplanene, og hvilke fag avvikene gjelder for
- hvilke konkrete kompetansemål elevene skal nå
- hvordan skolen skal organisere spesialundervisningen
- hvilken kompetanse de som skal gjennomføre spesialundervisningen skal ha

Dersom anbefalingen i den sakkyndige vurderingen skal gjelde, og det går klart frem hva PPT anbefaler, kan vedtaket vise til opplysningene i den sakkyndige vurderingen.

Enkeltvedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen skal vise hvorfor eleven likevel kan få et forsvarlig utbytte av opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-3 fjerde ledd.

Skolen skal vurdere hva som er til elevens beste når den tar stilling til hvilket omfang, innhold og organisering spesialundervisningen skal ha, og hvilken kompetanse de som skal gjennomføre opplæringen skal ha, jf. barnekonvensjonen artikkel 3. Elevens syn er svært viktig i vurderingen av hva som er til elevens beste. Det skal sterke hensyn til for at skolen kan sette elevens beste til side.

Det skal gå frem av enkeltvedtaket hvor lenge det varer, jf. opplæringsloven § 5-1 første ledd og forvaltningsloven §§ 2, 23 og 25. Enkeltvedtaket kan ikke ha lengre varighet enn den sakkyndige vurderingen vedtaket bygger på.

Enkeltvedtaket skal informere om klageregler og innsynsrett

Enkeltvedtaket skal gi informasjon om klagerett, klagefrist, klageinstans og hvor klagen skal sendes, jf. forvaltningsloven § 27 tredje ledd. Videre skal vedtaket informere om retten til å se sakens dokumenter.

3.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

I Rana kommune er ansvaret for å fatte enkeltvedtak om spesialundervisning delegert til rektor ved den enkelte skole. Kommunen har en felles mal for enkeltvedtak. Malen har henvisning til § 5-1 i opplæringsloven og et felt for begrunnelse. Innhold, mål, omfang og organisering kan fylles inn i en tabell. Videre er det et felt for *Andre forhold*. Opplysninger om klageadgang går fram av malen, både i selve vedtaket og i et vedlegg, der også det rettslige grunnlaget står. Rett til innsyn i sakens dokumenter kommer ikke tydelig fram, men det blir nevnt i vedlegget at skolen kan være behjelpelig ved «behov for nærmere opplysninger, dokumentinnsyn eller veiledning forbindelse med klagen». At det er løpende klageadgang på gjennomføring av spesialundervisningen kommer ikke fram i malteksten.

Fylkesmannen har fått tilsendt enkeltvedtak for seks elever ved skolen. I fem av disse er Rana kommune sin mal brukt. Her er klageadgangen som ligger i selve malen tatt vekk, mens teksten fra vedlegget er beholdt. Det sjette vedtaket ser ut til å bygge malen Utdanningsdirektoratet har utarbeidet.

Det går fram av intervjuene at vedtak om spesialundervisning blir fattet kort tid etter at sakkyndig vurdering foreligger, normalt ikke senere enn tre uker etter at vurderingen er ferdig. De fleste vedtakene vi har fått fra Rana ungdomsskole er fattet tidlig i juli, altså i god tid før skolestart. Egenvurderingen i RefLex viser at det alltid blir fattet vedtak når PPT tilrår spesialundervisning, men at det ikke er praksis for å gi avslag om PPT ikke tilrår spesialundervisning. I disse tilfellene fatter skolen enkeltvedtak med hjemmel i opplæringsloven § 1-3. Dette blir bekreftet gjennom intervju. Fylkesmannen har ikke fått tilsendt eksempler på slike vedtak, men legger til grunn at praksis er som beskrevet.

Fylkesmannen har ikke grunnlag for å vurdere eksakt hvor lang tid det tar før det blir gjort enkeltvedtak etter sakkyndig vurdering, da vedtakene vi har fått inn i forbindelse med

tilsynet bygger på sakkyndige vurderinger fra tidligere år. Vi vurderer det imidlertid som overveiende sannsynlig at Rana ungdomsskole har rutine for å fatte skriftlige vedtak så snart som mulig etter at sakkyndig vurdering foreligger. Dette gjør vi fordi vedtakene vi har fått er utarbeidet i god tid før skolestart.

Skolen skal fatte enkeltvedtak med hjemmel i opplæringsloven § 5-1 uansett hva PP-tjenesten konkluderer med. Enkeltvedtak er et vedtak som utløser en rettighet for en enkelt person og en korresponderende plikt for den som fatter vedtaket. Gjennom tilsynet kommer det fram at Rana ungdomsskole ikke har praksis med å fatte vedtak i de tilfellene hvor PPT ikke tilrår spesialundervisning, men at de i slike tilfeller gjør vedtak om tilpasset opplæring hjemlet i opplæringsloven § 1-3.

Tilpasset opplæring i opplæringsloven § 1-3 er ikke en individuell rettighet, men en rettighet som favner alle elever – både de som har vedtak om spesialundervisning og de som ikke har det. Å henvise til at elevens opplæring kan ivaretas gjennom tilpasset opplæring kan gjerne brukes som begrunnelse i et vedtak om avslag om spesialundervisning med hjemmel i § 5-1, men det er ikke en rettighet som skal fastsettes i et enkeltvedtak etter at PPT har utarbeidet sakkyndig vurdering. Manglende vedtak om avslag på spesialundervisning hjemlet i § 5-1 har konsekvenser for rettssikkerheten til elevene, da klageadgangen formelt er fjernet. Rana ungdomsskole må sikre at praksis blir endret slik at det blir gjort vedtak med avslag når PPT ikke tilrår spesialundervisning.

Enkeltvedtak som ikke samsvarer med den sakkyndige vurderingen skal vise hvorfor eleven likevel kan få et forsvarlig utbytte av opplæringen. Det er ikke sendt inn eksempler på enkeltvedtak som avviker fra sakkyndig vurdering. I egenvurderingen og i intervjuet med rektor får vi opplysninger om at vedtakene blir begrunnet dersom de ikke samsvarer med sakkyndig vurdering.

Fylkesmannen har ikke fått tilsendt vedtak hvor det ikke er samsvar mellom sakkyndig vurdering og enkeltvedtak, og har derfor ikke grunnlag for å vurdere om skolen begrunner eventuelle avvik.

Gjennom intervju og i egenvurderingen i RefLex kommer det fram at skolen ikke har praksis for å innhente samtykke fra elever over 15 år før skolen fatter vedtak. I egenvurderingen opplyses det imidlertid at skolen innhenter samtykke fra foresatte. Gjennom intervjuene kommer det fram at samtykke ikke blir innhentet eksplisitt, men at skolen vurderer samtykke som innhentet gjennom foresattes deltakelse i prosessen frem mot sakkyndig vurdering. Når sakkyndig vurdering er i slutfasen blir det avholdt et oppsummeringsmøte mellom foresatte, skole og PPT; foresatte kan her komme med sine synspunkter på vurderingen. Elevene er i liten grad med på disse møtene. Det går imidlertid fram av intervjuene at skolen ønsker å bli bedre på å involvere elevene i prosessen rundt spesialundervisning.

Fylkesmannen vurderer at kravet til samtykke fra foresatte er innenfor lovens krav, selv om dette er gitt implisitt. Hele prosessen med å utarbeide sakkyndig vurdering har som mål at det skal munne ut i et enkeltvedtak, og det kan fremstå som unødig byråkratisk å skulle innhente eksplisitt samtykke fra foresatte når de både har signert henvisningen til PPT og har deltatt i oppsummeringsmøtet etter at sakkyndig vurdering foreligger.

Når det gjelder samtykke fra elever over 15 år er vår vurdering at Rana ungdomsskole sin praksis ikke er innen lovens krav. Elevene er ikke alltid like delaktig i prosessen med utarbeiding av sakkyndig vurdering og deltakelse i møter. Dersom de selv har bedt om spesialundervisning er det ikke nødvendig med samtykke til vedtak; det samme gjelder dersom eleven har uttalt i prosessen at de ønsker spesialundervisning. For elever over 15 år kan prosessen rundt sakkyndig vurdering og spesialundervisning være startet før de ble 15, slik at foresatte har gitt samtykke tidligere. Da må skolen sikre at eleven blir hørt og får gitt sitt samtykke til at det blir fattet vedtak om spesialundervisning.

Før rektor fatter vedtak om spesialundervisning må saken være tilstrekkelig opplyst. Det innebærer at rektor må ha nok opplysninger i saken. Hvis noe mangler må rektor be PPT eller andre instanser om ytterligere informasjon. Også hvis sakkyndig vurdering er mangelfull skal rektor be PPT om supplerende opplysninger. Å opplyse saken innebærer også å sikre at foresatte og elev er hørt.

Gjennom tilsynet kommer det fram opplysninger som tilsier at foresatte har fått mulighet til å uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen før vedtak blir fattet. Dette skjer blant annet i oppsummeringsmøtet med PPT i slutfasen av sakkyndig vurdering. Noen ganger får også elevene mulighet til å uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen, men det er ikke fast rutine for å sikre dette. Skolen jobber med å bli bedre til å inkludere elevstemmen, blant annet har man fra inneværende år tatt i bruk en samtaleguide. Denne får foresatte med seg hjem og bruker i samtale med barna. Det er uklart hvordan skolen følger opp i etterkant, slik at barnas stemme blir brakt tilbake til skolen før vedtak blir fattet.

Det framgår gjennom egenvurdering og intervju at skolen innhenter ytterligere opplysninger fra PPT dersom sakkyndig vurdering er mangelfull. Det er ikke innsendt dokumentasjon som synliggjør slik praksis, men PPT deltar jevnlig i skolens TPO-team og er slik tilgjengelig for dialog og utfyllende opplysninger.

Fylkesmannens vurdering er at skolen i noen grad sikrer at saken er tilstrekkelig opplyst før det blir fattet vedtak, og finner det sannsynliggjort at de innhenter ytterligere opplysninger fra PPT dersom det er nødvendig. Manglende synliggjøring av elevstemmen og systematikk rundt arbeidet gjør at vi likevel konkluderer med at skolen ikke i tilstrekkelig grad ivaretar kravet om å opplyse sakene godt nok før det blir fattet vedtak om spesialundervisning. Vi ser at det er et positivt arbeid på gang, blant annet ved innføring av samtaleguiden nevnt

tidligere, men vårt inntrykk er at systematikken og rutinene rundt arbeidet med å høre barna i forkant av vedtak må bli bedre.

Det skal gå fram av enkeltvedtakene hvor lenge de varer, og de kan ikke ha lengre varighet enn den sakkyndige vurderingen de bygger på. Enkeltvedtakene Fylkesmannen har gjennomgått fra Rana ungdomsskole opplyser uten unntak om varighet av spesialundervisningen. Alle har varighet for et år og holder seg innenfor varigheten av den sakkyndige vurderingen de bygger på.

12

Enkeltvedtaket skal inneholde opplysninger om spesialundervisningen. Antall timer til spesialundervisning (totalt og fordeling pr fag) skal gå fram. Det skal videre vise hvilke fag og områder spesialundervisningen skal dekke, og hvilke kompetansemål elevene skal nå. Det skal synliggjøres i vedtaket om eleven skal ha avvik fra kompetansemålene, og eventuelt i hvilke fag. Også skolens organisering av spesialundervisningen skal gå fram av vedtaket, og det skal komme fram hvilken kompetanse de som skal gjennomføre spesialundervisningen skal ha.

Vår vurdering etter gjennomgang av vedtakene fra Rana ungdomsskole er at vedtakene ikke klart og tydelig inneholder opplysninger om spesialundervisningen. Hvilke fag og områder det skal være spesialundervisning i framgår ikke. I et av vedtakene står det for eksempel at spesialundervisning *fortrinnsvis* skal gis i faget engelsk, mens vedkommende har IOP også i fagene norsk og matematikk. I andre vedtak må man slutte seg til hvilke fag og områder elevene skal ha spesialundervisning i, utfra opplysninger om hvordan opplæringa skal organiseres.

Det er krav om at vedtaket skal synliggjøre fordeling av timer pr fag eller område. Dokumentgjennomgangen viser at vedtakene har med totalt omfang (årstimer) av spesialundervisning, men timene er ikke spesifisert på fag eller områder. Vi vurderer at dette kan være følgefeil av utydelige sakkyndige vurderinger, som heller ikke oppgir fordeling på fag.

Hva angår avvik fra kompetansemål, blir dette synliggjort i vedtakene. Vedtakene beskriver om eleven skal jobbe etter kompetansemålene på trinnet, eller fra lavere trinn. Det er også spesifisert hvilke fag det eventuelt skal være avvik i. Vår vurdering er at dette er innen lovens minstekrav.

Gjennomgang av vedtakene viser at organiseringen er noe løst beskrevet. I et av vedtakene er det kopiert inn tekst fra sakkyndig vurdering om hvordan opplæringen *bør* være, f.eks. at «det bør være 2-3 personer som samarbeider rundt NN». I et annet vedtak framgår det at eleven *kan* få sitt tilbud gjennom 1:1, uten nærmere beskrivelse av omfang. Vi har forståelse for at det kan være vanskelig å være tydelig på omfang av eneundervisning, særlig om dette kun skal brukes ved behov, men man kan da synliggjøre nødvendigheten av fleksibilitet i

begrunnelsen. I et enkeltvedtak om spesialundervisning skal en begrunne bruk av eneundervisning og alternativ opplæringsarena. Vedtakene fra Rana ungdomsskole har ikke med begrunnelse verken for eneundervisning eller alternativ opplæringsarena.

Kompetansen til de som skal gjennomføre spesialundervisningen går fram i noen av vedtakene. Dersom det ikke er krav til formell kompetanse utover det som følger av loven, trenger ikke enkeltvedtakene å gjengi kravene til kompetanse, men der PPT tilrår spesiell kompetanse må det også framgå. Vi finner vedtakene noe sprikende hva angår tydelig beskrivelse av kompetanse, og konkluderer med at enkeltvedtakets beskrivelse av kompetansekravet ikke holder lovens minstekrav.

Vår konklusjon er at vedtakene fra Rana ungdomsskole er innen lovens minstekrav hva angår kompetansemål, men at de ikke holder lovens minstekrav om tydelig innhold, omfang/timer fordelt på fag/områder og organisering. Vedtakene mangler også begrunnelse for bruk av eneundervisning og alternativ opplæringsarena.

Skolen skal vurdere hva som er til elevens beste når den tar stilling til elevens opplærings-tilbud. Elevens syn er svært viktig i vurderingen av hva som er til elevens beste, og det skal sterke hensyn til for at skolen kan sette elevens beste til side. Gjennom intervjuene framgår det at man har fokus på at eleven skal føle seg likeverdig og inkludert, og man prøver å finne tiltak som ikke bidrar til stigmatisering. Det er imidlertid opplyst i flere av intervjuene at skolen ikke er god nok til å ivareta elevstemmen. Vi er kjent med at det er et arbeid på gang med å få til større elevmedvirkning og mer eksplisitte vurderinger av barnets beste.

Vår vurdering er at de ansatte implisitt har fokus på elevens beste når de gjør vurderinger knyttet til opplæringsbehovet for den enkelte, men vi kan i liten grad se at det blir synliggjort i dokumentasjonen som foreligger. Det er også uklart hvordan en følger opp at foresatte gjennomfører samtalen med barna, med utgangspunkt i samtalearket, og hvordan barnas syn føres tilbake til skolen i forkant av vedtaket. Vi vurderer arbeidet som er i gang med å få til større elevmedvirkning som svært positivt, men ser at det er behov for mer systematikk for å synliggjøre elevens stemme i vedtakene.

Enkeltvedtakene fra Rana ungdomsskole inneholder informasjon om klagerett, klageinstans og hvor klagen skal sendes. I vedtakene har rektor fjernet klageteksten som lå i Rana kommune sin mal, og bruker kun teksten fra klagevedlegget til malen. Hva angår klagefrist kommer det fram av vedtakene at klage må fremsettes skriftlig innen tre uker etter at vedtaket er mottatt. Det går ikke fram (med unntak av det som bygger på Udir sin mal) at det er løpende klagerett uavhengig av fristen på tre uker dersom gjennomføringen av spesialundervisningen ikke er i tråd med vedtaket. Vedtakene informerer ikke tydelig om retten til å se sakens dokumenter (bortsett fra i unntaket nevnt over), men at skolen kan være behjelpelig dersom det er «behov for nærmere opplysninger, dokumentinnsyn eller veiledning» i forbindelse med klagen.

Fylkesmannen vurderer det som positivt at rektor har fjernet den første delen av malteksten om klagerett og innsyn, slik at en ikke trenger å forholde seg til informasjonen to ganger. Vedtakene skal tydelig opplyse om retten til å se sakens dokumenter; vedtakene her gjør ikke det. Det må videre gå fram av vedtakene at det er løpende klagerett på gjennomføring av spesialundervisningen dersom denne ikke er i tråd med vedtaket. Rana kommune må se til at det blir gjort endringer slik at vedtakene er innenfor lovkravet. Fylkesmannens konklusjon er at Rana ungdomsskole ikke overholder regelverket når det gjelder enkeltvedtak om spesialundervisning. Vi viser til kapittel 5, hvor vi varsler pålegg på de aktuelle punktene.

4. Spesialundervisning – planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen

4.1 Rettslige krav

Skolen skal utarbeide IOP-er for elever som har vedtak om spesialundervisning

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) som bygger på enkeltvedtaket, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5. Hvis vedtaket viser til den sakkyndige vurderingen, kan dere bygge på den sakkyndige vurderingen når dere lager IOP-en.

Dere må utarbeide IOP-en så snart som mulig etter at vedtaket om spesialundervisning foreligger.

IOP-en skal gi informasjon om spesialundervisningen

Kravene til innhold i IOP-en følger av opplæringsloven § 5-5.

En IOP skal inneholde en beskrivelse av følgende:

- hvordan skolen skal organisere spesialundervisningen, og hvor mye tid eleven skal ha i klassen, i gruppe, som eneundervisning eller på en alternativ arena
- hvilke fag eller områder eleven skal få spesialundervisning i
- hvilken type opplæring eleven skal få, hvilke arbeidsmåter dere skal bruke, og hvordan dere skal legge til rette for eleven når det gjelder pedagogisk metode, læremidler og utstyr
- hvilke avvik skolen skal gjøre fra de ordinære læreplanene, og hvilke fag avvikene skal gjelde for
- klart definerte mål for spesialundervisningen når elevens opplæring skal avvike fra kompetansemålene i læreplanene

IOP-en skal være i samsvar med enkeltvedtaket

IOP-en kan ikke gi eleven færre eller flere rettigheter enn det som følger av enkeltvedtaket. Beskrivelsen av faglig innhold, organisering og timetall må være i samsvar med vedtaket.

Skolen skal gi spesialundervisning i samsvar med IOP-en og vedtaket

Det faglige innholdet i spesialundervisningen, organiseringen og timetallet, skal være slik dere har angitt i IOP-en, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5. De som gjennomfører spesialundervisningen, må oppfylle kravet til kompetanse som følger av enkeltvedtaket eller den sakkyndige vurderingen som er lagt til grunn for vedtaket.

Dere kan ikke endre innholdet, organiseringen, timetallet, målene eller kravet til kompetanse, uten at det foreligger et nytt vedtak og en ny IOP. Dersom assistenter og andre ufaglærte skal bidra i gjennomføringen av spesialundervisningen, må de få nødvendig veiledning av en lærer som oppfyller kravene til kompetanse i faget, jf. opplæringsloven § 10-11.

Elever med spesialundervisning skal ha det samme timetallet som andre elever per fag, jf. opplæringsloven § 5-1. Det gjelder både fag der eleven får spesialundervisning, og fag der eleven får ordinær opplæring.

Hvis eleven får både ordinær opplæring sammen med klassen og spesialundervisning, må opplæringen være samordnet for at elevens utbytte skal bli forsvarlig, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-3. Kravet til samordning gjelder både innholdet i og gjennomføringen av spesialundervisningen.

Skolen skal planlegge og tilpasse opplæringen underveis, slik at den samlet dekker de individuelle opplæringsmålene i IOP-en, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5.

Skolen skal utarbeide en årsrapport for elever som får spesialundervisning

Skolen skal hvert år utarbeide en skriftlig rapport for elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Rapporten skal ta utgangspunkt i elevens IOP. Rapporten skal vise hvilken opplæring eleven har fått, og dere skal vurdere utviklingen til eleven ut fra målene som gjaldt for spesialundervisningen.

Dere skal rådføre dere med eleven når dere utarbeider årsrapporten, jf. barnekonvensjonen artikkel 12.

Skolen skal sende årsrapporten til elever over 15 år, til foreldre til elever under 18 år og til kommunen.

Skolen skal be PPT om en ny vurdering dersom elevens behov endrer seg

Hvis perioden for den sakkyndige vurderingen er utløpt eller dere vurderer at elevens behov for spesialundervisning er endret, skal dere be om en ny sakkyndig vurdering fra PPT. Dette krever et nytt samtykke fra elever over 15 år eller fra foreldre til elever under 15 år.

4.2 Våre observasjoner, vurderinger og konklusjoner

Fylkesmannen har i tilsynet bedt om å få IOP-er tilhørende enkeltvedtak og sakkyndige vurderinger tilknyttet seks elever ved skolen. Alle de innsendte IOP-ene bygger på samme mal. Malen har rubrikk for å fylle inn hovedområdet i fagene, læringsmål, innhold i

opplæringa, arbeidsmåter, organisering og vurderingsformer. Vi har også fått tilsendt mal for årsrapport, hvor det er plass for å skrive inn hovedmål og delmål, samt plass for å fylle inn vurdering av tiltakene sett i forhold til målene og behov for videre tiltak.

Av de innsendte dokumentene fra Rana ungdomsskole er det ingen årsrapporter som bygger på sistnevnte mal. Årsrapportene Rana ungdomsskole bygger på en egen mal og har overskrift *Årsevaluering av IOP*. Her er mål for de ulike fagene hentet inn fra IOP; det samme er tiltak og tegn på måloppnåelse. Den har også en rubrikk for evaluering.

16

Skolen skal utarbeide IOP-en så snart som mulig etter at vedtaket om spesialundervisning foreligger. Rana ungdomsskole har tydelige frister både for IOP og årsrapport; henholdsvis 1. oktober og 1. juni. Det framgår at skolen utarbeider IOP for alle elever med vedtak om spesialundervisning, og det er kontaktlærer som er ansvarlig for å opprette IOP med generelle data utfra sakkyndig vurdering, opplysninger fra overgangsmøter og enkeltvedtak. Faglærerne fyller på i de fagene de har ansvaret for. Leder for TPO-team følger opp dersom IOP eller årsrapport ikke foreligger innen dato.

Gjennomgang av sakens dokumenter viser at det er utarbeidet IOP for alle elevene det er gjort enkeltvedtak for. Fire av IOP-ene er ikke datert. En er datert 29.9.18 (bygger på vedtak av 5.7.18) og en er datert 27.11.18 (bygger på vedtak av 2.9.18). Fylkesmannen finner det sannsynliggjort at skolen utarbeider IOP for alle elever med vedtak om spesialundervisning, men på grunn av manglende dato har vi ikke grunnlag for å vurdere hvor raskt de blir utarbeidet etter at vedtak er fattet. Vi legger imidlertid til grunn at det skjer innen fristen som er satt ved skolen, og konkluderer med at skolen oppfyller lovens krav.

IOP skal gi informasjon om mål for opplæringa, innholdet i denne og hvordan skolen skal gjennomføre opplæringa. Gjennomgang av de innsendte IOP-ene viser at organisering blir fylt ut, men det går ikke tydelig fram hvor mye tid elevene skal ha i klassen, i gruppe eller som eneundervisning. Fag og områder blir beskrevet i alle IOP-ene. Når det gjelder mål for opplæringa og innholdet i denne varierer det hvor tydelig dette kommer fram i IOP. Vårt inntrykk er at IOP-ene til elever som har helt eget opplegg er mer tydelige enn hva som er tilfelle for elevene som har mindre avvik eller ikke avvik fra kompetansemål i det hele tatt.

IOP-en skal være i samsvar med enkeltvedtaket, og kan ikke gi eleven færre eller flere rettigheter enn det som følger av enkeltvedtaket. Dokumentgjennomgangen viser at det i flere av sakene ikke er samsvar mellom vedtak og IOP. En elev skal ifølge enkeltvedtaket ha 152 t spesialundervisning i fagene engelsk og matematikk, men har IOP i engelsk og norsk. Timer og timefordeling er ikke oppgitt i elevens IOP. En annen elev har enkeltvedtak *fortrinnsvis* i engelsk, mens vedkommende har IOP i matematikk, engelsk, norsk og «andre fag». I vedtaket til denne eleven står det at det skal være avvik fra kompetansemål i faget; dette går ikke fram i IOP. Det er heller ikke samsvar mellom tildelte timer i vedtaket (190 t) og det som oppgis i IOP (142 t). For en tredje elev framgår det at vedkommende skal være på alternativ opplæringsarena på fulltid, men skal ifølge enkeltvedtaket ikke ha avvik fra

kompetansemålene og skal ha vurdering med karakter i alle fag bortsett fra sidemål. I elevens IOP går det fram at eleven har seks fag hvor det ikke skal være vurdering med karakter. For elev med IOP kan foresatte avgjøre om eleven skal ha vurdering med karakter eller ikke. Det er da en forutsetning at faget eller fagene framgår av enkeltvedtaket. Vår vurdering er at IOP-ene som Rana ungdomsskole utarbeider, ikke er i samsvar med enkeltvedtakene.

Skolen skal gi spesialundervisning i samsvar med IOP-en og vedtaket. Dette innebærer at det faglige innholdet i spesialundervisningen, organiseringen og timetallet skal være slik det er angitt i IOP og enkeltvedtak. Med henvisning til forrige avsnitt, hvor vi konkluderer med at det ikke er samsvar mellom IOP og enkeltvedtak, er det ikke relevant å bedømme om pedagogisk praksis er i tråd med IOP og enkeltvedtak. Selv om praksis skulle være i tråd med IOP, vil praksis likevel være lovstridig siden IOP ikke er i tråd med enkeltvedtaket. Det er enkeltvedtaket som gir retten til spesialundervisning, og IOP skal utarbeides på bakgrunn av det. Det er mulig at pedagogisk praksis i noen av sakene vi har innsyn i, er i tråd med IOP og enkeltvedtak, men på bakgrunn av manglende samsvar mellom IOP og vedtak i halvparten av sakene, må vi konkludere med at pedagogisk praksis ikke er i overensstemmelse med IOP og vedtak.

De som gjennomfører spesialundervisningen må oppfylle kravet til kompetanse som følger av enkeltvedtaket eller den sakkyndige vurderingen som er lagt til grunn for vedtaket. Kompetanse kommer ikke fram i alle vedtakene. Gjennom tilsynet får vi inntrykk av at det er bevissthet rundt kompetanse for elever med spesialundervisning. Skolen har mange gode allmennlærere, og noen har også kompetanse i spesialpedagogikk. Det gis imidlertid uttrykk for at det er vanskelig å rekruttere lærere med formell kompetanse i spesialpedagogikk. Fylkesmannen har ikke grunnlag for å vurdere om kompetansen til de som gjennomfører spesialundervisningen er i samsvar med enkeltvedtak og sakkyndig vurdering, da det i begrenset grad går fram av dokumentene hvilken kompetanse som er tilrådd og fattet vedtak om. Vi vurderer det imidlertid som sannsynlig at opplæringen primært gis av pedagoger som fyller kompetansekravene i loven.

Assistenter og andre ufaglærte som bidrar i gjennomføringen av spesialundervisninga skal ha nødvendig veiledning av lærere som oppfyller kompetansekravene i opplæringsloven. Gjennom intervju og egenrevisninger kommer det opp motstridende opplysninger om veiledning av assistenter. Ledelsen er tydelig på at assistenter får veiledning, og at det er lærerne som har ansvaret for å gi denne. Det er ikke fast møtetid mellom lærer og assistent, men noen assistenter deltar i klassemøter der enkeltelever og deres behov blir drøftet.

Gjennom tilsynet kommer det fram at assistentene får nødvendig informasjon, men at det ikke er klare rutiner for veiledning. Personalet er ikke i tvil om hvem som har ansvaret for å gi veiledning, men det blir gitt uttrykk for at det ikke er fastsatt tid til å gjennomføre tilstrekkelig veiledning. Vårt inntrykk er at det er mer systematikk rundt veiledning av

assistent(er) på den spesialpedagogiske enheten, enn for de assistentene som ivaretar øvrige elever med spesialundervisning. Vår konklusjon er at Rana ungdomsskole ikke ivaretar lovkravet om veiledning av assistenter og andre ufaglærte.

Skolen er uenig med Fylkesmannen på dette punktet. Skolen gir tilbakemelding på at det i arbeidsavtalen til assistenter er avsatt tid til samarbeid med pedagoger. I tillegg får assistenter nødvendig kursing og etterutdanning, og veiledning fra BUP, PPT og Statped. Vi har vurdert dette opp mot våre funn i tilsynet. Fylkesmannen vurderer at systematisk veiledning ikke er tilstrekkelig dokumentert, og at innholdet i samarbeidet mellom assistenter og pedagog er varierende. Vi opprettholder derfor vår konklusjon.

18

Elever med spesialundervisning skal ha det samme timetallet som andre elever per fag, og de skal ha det timetallet med spesialundervisning som framgår av vedtakene. Timer til spesialundervisning som faller bort skal tas igjen, så langt det er pedagogisk forsvarlig. Dette gjelder ikke når timer faller bort grunnet elevens eget fravær. Av informasjon gitt under tilsynet går det fram at elever med spesialundervisning får det samme timetallet som andre elever per fag. Det blir imidlertid opplyst om at timer til spesialundervisning som faller bort, i liten grad blir erstattet, og at det ikke blir lagt oversikt over timer som faller bort. Videre går det fram at dersom eleven ligger an til ikke å nå kompetansemålene, setter man inn ekstra tiltak.

Fylkesmannen konkluderer med at elevene får samme timetall totalt sett som andre elever. Vi vurderer det imidlertid som sannsynlig at elevene ikke alltid får det timetallet som er tildelt i vedtakene, da timer som faller bort i liten grad blir erstattet. For å kunne vurdere om timer skal tas igjen må skolen ha en oversikt over hvilke timer som faller bort, og årsaken til dette. Hvorvidt timene skal tas igjen må avklares i dialog med foresatte og elev; det skal gjøres om det er pedagogisk forsvarlig. Det er ikke anledning å ha en praksis hvor ekstra tiltak først skal iverksettes dersom eleven står i fare for ikke å nå kompetansemålene.

Spesialundervisningen skal være samordnet med den ordinære opplæringen, og skolen skal planlegge og tilpasse opplæringen underveis, slik at den samlet dekker de individuelle opplæringsmålene i IOP-en. Det framgår av intervjuene at det er kontaktlærer som har hovedansvaret for samordning, og at digitale samarbeidsarenaer er utgangspunktet for dette. Felles ukeplaner opprettes i Office 365, og de som jobber på den spesialpedagogiske enheten har tilgang og kan sikre samordning med klassens plan. I tillegg henges alle planer opp i gangen.

Opplysninger vi har fått gjennom tilsynet gjør at vi stiller spørsmål ved samordningen av det spesialpedagogiske tilbudet på Frikult og Rana ungdomsskole. Det er snever adgang til å ta i bruk alternativ opplæringsarena, og når man gjør det er det fortsatt skolen som er ansvarlig for opplæringen som skjer der, og den alternative arenaen skal bistå skolen i å gjennomføre den opplæringen som er fastsatt i enkeltvedtaket.

Selv om vi ser at det er enkelttilfeller der samordningen ikke er godt nok ivaretatt, vurderer vi at rutinene for samordning er tilstede og at rektor generelt sett følger opp arbeidet. Skolen er innenfor lovens minstekrav, men praksis for elever på Frikult må endres.

Skolen skal årlig utarbeide skriftlig rapport for elever som får spesialundervisning. Når årsrapporten utarbeides skal skolen rådføre seg med eleven, og den ferdige rapporten skal sendes til elever over 15 år, til foreldre til elever under 18 år og til kommunen.

Rapportene vi har fått tilsendt tar utgangspunkt i elevenes IOP, og vurderer utviklingen ut fra målene som var satt for spesialundervisningen. Gjennom tilsynet kommer det frem at skolen ikke har gode nok rutiner på å sikre elevmedvirkning i arbeidet med årsrapporten, og det varierer fra lærer til lærer om – og i hvor stor grad – elevene trekkes inn i arbeidet. Det blir opplyst at skolen har rutine for å sende rapporten til foresatte og til kommunen v/PPT, men ikke til elever over 15 år.

Fylkesmannens vurdering er at skolen har rutine for å utarbeide årsrapport som viser hvilken spesialundervisning elevene har fått, men sikrer ikke elevmedvirkning i tilstrekkelig grad når rapporten utarbeides. Fylkesmannen er som tidligere nevnt kjent med at det i Rana kommune jobbes med å styrke elevmedvirkninga, og anbefaler i den forbindelse at ledelsen sikrer at lærerne blir kjent med kravet om elevmedvirkning og endrer praksis. Skolens praksis med ikke å sende rapporten til elever over 15 år er ikke i overensstemmelse med lovens krav.

Skolen skal be om en ny sakkyndig vurdering fra PPT dersom perioden for den sakkyndige vurderingen er utløpt eller en vurderer at elevens behov for spesialundervisning er endret. Dette krever nytt samtykke fra elever over 15 år eller fra foreldre til elever under 15 år. Det er praksis med å utarbeide sakkyndig vurdering på slutten av barneskolen, med varighet ut ungdomsskolen, slik at det ikke er ofte den sakkyndige vurderingen vil utløpe i løpet av ungdomsskoletiden. Gjennom egenvurdering og intervju framgår det imidlertid at skolen har praksis med å be PPT om ny vurdering der de vurderer det som nødvendig, når elevens behov er endret.

Fylkesmannen har ikke mottatt eksempler på rehenvisninger, men er kjent med at PPT er fast deltaker i TPO-team og lett tilgjengelig for drøfting. Vi finner det sannsynliggjort at skolen rehenviser elever til PPT ved behov.

5. Frist for retting av regelverksbrudd

I kapitlene ovenfor har vi konstatert at dere ikke oppfyller regelverket på alle områder. Vi gir dere en frist til å rette regelverksbruddene, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 21. juni 2019. Før fristen må dere sende oss en erklæring om at forholdene er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddene er rettet.

Hvis dere ikke har rettet regelverksbruddene før rettefristen, vil vi vedta pålegg om retting. Et pålegg om retting er et vedtak som dere kan klage på, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen:

Spesialundervisning – undersøke og fatte vedtak

1. Rana kommune må sørge for å fatte vedtak som oppfyller retten til spesialundervisning og saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3 og 5-4 og forvaltningsloven §§ 2, 17, 23, 24, 25 og 27. Barnekonvensjonen art. 3 og art. 12

Kommunen må i den forbindelse se til at skolen:

- a) innhenter samtykke fra elever over 15 år før det blir fattet vedtak om spesialundervisning
- b) alltid fatter enkeltvedtak om spesialundervisning når PPT har utarbeidet sakkyndig vurdering, også i de tilfellene PPT i ikke tilrår spesialundervisning
- c) sikrer at elevene får uttale seg om innholdet i den sakkyndige vurderingen, før skolen fatter enkeltvedtak
- d) fatter enkeltvedtak som inneholder opplysninger om spesialundervisningen (innhold, timer fordelt på fag/område, organisering, kompetanse)
- e) begrunne bruk av eneundervisning og alternativ opplæringsarena
- f) aktivt vurderer elevens beste når en tar stilling til elevens spesialundervisningstilbud
- g) fatter vedtak som informerer korrekt om klagefrist og retten til å se sakens dokumenter

Spesialundervisning - planlegge

2. Rana kommune må sørge for at Rana ungdomsskole utarbeider individuelle opplæringsplaner – IOP-er - som er i samsvar med enkeltvedtaket, jf. opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5.

Kommunen må i den forbindelse se til at skolen utarbeider IOP-er som

- a) er i samsvar med enkeltvedtaket
- b) beskriver hvilke fag eller områder eleven skal få spesialundervisning i
- c) beskriver hvilken type opplæring eleven skal få (arbeidsmåter, pedagogisk metode, læremidler og utstyr)
- d) viser hvilke avvik skolen skal gjøre fra de ordinære læreplanene, og hvilke fag avvikene skal gjelde for
- e) viser klart definerte mål for spesialundervisningen når elevens opplæring skal avvike fra kompetansemålene i læreplanene

- f) viser hvordan skolen skal organisere spesialundervisningen

Spesialundervisning – gjennomføre og følge opp

3. Rana kommune må sørge for at Rana ungdomsskole gjennomfører spesialundervisningen i samsvar med vedtaket og følger opp dette, jf. opplæringsloven §§ 5-1, 5-3 og 5-5, samt barnekonvensjonens artikkel 12.

Rana kommune må i denne forbindelse se til at skolen:

- a) gir spesialundervisning som er i samsvar med enkeltvedtaket og IOP, hva angår faglig innhold, organisering og timetall
- b) sikrer at elever med spesialundervisning får det antall timer til spesialundervisning det er gjort vedtak om
- c) sikrer at assistenter og andre ufaglærte som bidrar i opplæringa får nødvendig veiledning av lærer som oppfyller kravene til kompetanse i faget
- d) sikrer elevmedvirkning når årsrapport om spesialundervisning blir utarbeidet, og at de sender årsrapporten til elever over 15 år

Dere har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Eirik Arntsen

Sissel Movik

Gunn Elisabeth Johannessen

Vedlegg: Liste over dokumentasjon

- Egenvurderinger i RefLex fra ledelsen ved rektor og inspektør
- Egenvurderinger i RefLex fra tre lærere
- Intervju ledelse – rektor og inspektør
- Intervju lærere – kontaktlærer, lærere med spesialundervisning og TPO-leder
- Samtale med fire assistenter
- Samtaler med elever og foresatte

22

Annen dokumentasjon fra Rana ungdomsskole:

- Rutinebeskrivelse ved faglig uro
- Rutinebeskrivelse for spesialundervisning
- Maler: IOP – halvårsevaluering IOP – årsevaluering
- Seks eksempler på saksgang for elev A-B-C-D-E-F i forbindelse med spesialundervisning (sakkyndig vurdering, enkeltvedtak, IOP, evaluering IOP, referater fra samarbeids-/ansvarsgruppemøter, uke-/periodeplaner, søknad alternativ opplæringsarena o.l.)

Felles for skolene i Rana kommune:

- Henvisingsskjema PPT
- Mal for pedagogisk rapport
- Kartleggings skjema – kartlegging av skolesituasjonen
- Mal for enkeltvedtak – Rana kommune
- Mal for individuell opplæringsplan – IOP - med evaluering
- Halvårsrapport – mal
- Halvårsrapport – eksempel
- Rutiner for TPO (både gammel og revidert)
- Søknad alternativ opplæringsarena – søknadsskjema Frikult
- Samarbeidsavtale skole – PPT – mal
- Sjekkliste ved skolefravær, sjekkliste foresatte, handlingsplan for fravær - rutiner
- Samarbeidsavtale mellom Rana kommune og Frikult (alternativ opplæringsarena)

FYLKESMANNEN I NORDLAND

Statens hus, Moloveien 10, Pb 1405, 8002 Bodø || fmnopost@fylkesmannen.no || www.fylkesmannen.no/nordland

